

Bontekoe onderricht zijne lezers ook, „wat de thee is, en hoe mense moet gebruyken”, en hij beschrijft daarbij een soort van samovar, uitgevonden door den haagschen tinnegieter Jan de Hartog, „een man die gewoon is wat meer te doen, als hy van sijn Baas geleert heeft”, waarin het „extract” in een binnenketeltje werd verkregen en waaruit de theedrinkers naar hun believen het aftreksel en heet water konden tappen. Waren alle menschen van één natuur, zegt hij, dan zou er geen zwaarigheid zijn het drinken van 50, 100 of 200 kopjes aan te raden. Maar het matig, noodig en minst gebruik bepaalt hij op 8 of 10 kopjes tweemaal daags, inzonderheid voor hen die 't niet gewoon waren.

Roemden de voorstanders van het warme water hem het wonder der aarde, den grootsten zonnezoon, der artsen vorst „die al de werelt en artsenij verstomt maakte”, 't kan geen verwondering baren, dat zijne vijanden zijn ijver toeschreven aan omkoopning door de Oost-Indische Compagnie, die dus het theeverbruik zocht te bevorderen. Nog in 1696 schreef een beoordeelaar van het thee-tractaat in den *Haagschen Mercurius*, dat Bontekoe door het menigvuldige theedrinken zijne balsamieke sappen zoozeer verdroogd had, dat zijne gewrichten schenen te rammelen als castignetten, wanneer hij voor den wind naar iemand toekwam. Zijn portret, tijdens zijn verblijf in Pruisen door A. Halweg in folio gegraveerd, geeft volstrekt niet den indruk een uitgedroogd man voor te stellen, al is het aangezicht ook wat schraal; de 8° portretten gesneden door G. B. Busch en J. C. Böcklin toonen een meer gevuld gelaat.

De groote ingenomenheid van Bontekoe met de thee belette hem niet om ook de koffie en de chocolade (had hij er een voorgevoel van, dat men later in thee en koffie hetzelfde en in de cacao een slechts weinig verschillend alcaloïd zou vinden?) naar waarde of boven waarde te schatten. Bij den tweeden druk van zijn thee-tractaat voegde hij ook korte tractaten *Van de kragten En 't goede gebruyk Van de Coffi* en — *Van de Chocolate*. De eerste noemde hij heilzaam tegen scheurbuik, keelgezwollen, koliek, podagra, kwade gal, stinkenden adem, roode oogen en andere kwalen. Maar ook aan „zijn vermaak”, de tabak, wijdde hij eene verhandeling, als verdrijvende vermoeidheid en scheurbuik, den wortel en boom van vele kwalen, en dus in Holland noodig, ook voor de vrouwen, wilden maar eenige aanzienlijken van haar in het rooken voorgaan.

Verschillende geschriften van Bontekoe zijn na zijnen dood in het latijn, duitsch en fransch vertaald, wat zeker medegewerkt heeft om zijn roem als baanbreker te vergrooten. Als zoodanig vooral moge het nageslacht hem in eere houden. Zou Alkmaar het dus der moeite waardig achten, den vóór meer dan 200 jaren door Bodiker gegeven wenk ter harte te nemen, en Bontekoe wel geen eerzuil maar een gedenksteen te wijden?
